

Марія Миколаївна ДАНИЛЮК

к.е.н., доцент, Івано-Франківський навчально-науковий інститут менеджменту Західноукраїнського національного університету
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8228-1533>
e-mail: m.danyliuk@wunu.edu.ua

Марта Василівна ДМИТРИШИН

к.е.н., доцент, Івано-Франківський навчально-науковий інститут менеджменту Західноукраїнського національного університету
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0609-9764>
e-mail: m.dmytryshyn@wunu.edu.ua

Тетяна Анатоліївна ГОРАН

к.і.н., доцент, Івано-Франківський навчально-науковий інститут менеджменту Західноукраїнського національного університету
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6618-8769>
e-mail: t.goran@wunu.edu.ua

ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ У РОБОТІ СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА

У статті розглянуто особливості функціонування соціальних підприємств в умовах нових економічних та соціальних викликів в Україні. Досліджено сутність соціального підприємства його відмінні риси та виокремлено складові. Проаналізовано можливості впровадження цифрових технологій в роботу соціального підприємства, проілюстровано переваги їх застосування на мікро- та макрорівні. Розглянуто низку активних програм Уряду для підтримки та розвитку соціального підприємництва в Україні. Розроблено рекомендації із застосування цифрових технологій в роботі соціальних підприємств.

Ключові слова: цифровізація, цифрові технології, цифрова трансформація, соціальне підприємство

ВСТУП

Військові дії на значній території України принесли нові виклики вітчизняній економічній та соціальній сфері – руйнування інфраструктури, виробничих потужностей, вимушене переселення осіб, втрата людських ресурсів, екологічні загрози тощо. Зросла чисельність вразливих категорій населення та послаблення їх соціального захисту. Відбулися зміни у виробничому процесі через повітряні тривоги, бойові дії та інші події, пов'язані з війною.

Поява значної кількості соціальних викликів та вразливих груп населення у країні стимулює пошук нових та інноваційних підходів до їх розв'язання. Саме брак бюджетних коштів на фінансування соціальної сфери спонукає людей і громади ставати активними і самостійно шукати можливості для вирішення своїх проблем. За цих умов соціальне підприємництво набуває все більшої популярності і розвивається швидше як певна відповідь на складну економічну ситуацію, і як ефективний механізм їх подолання.

Результати аналізу наукової літератури з проблематики дослідження свідчать, що явище соціального підприємництва та застосування цифрових технологій в його роботі привертає увагу багатьох дослідників, зокрема М. Дмитришин, М. Данилишин, В. Компанійця, І. Новик, Т. Фурси та ін. З огляду на це проблематика застосування цифрових технологій у роботі соціального підприємництва в надзвичайних нинішніх умовах набуває особливої актуальності.

МЕТА статті – обґрунтування необхідності та подальшого застосування цифрових технологій в діяльності соціальних підприємств, окреслення шляхів та надання рекомендацій їх застосування для підвищення рівня ефективності функціонування соціальних підприємств у сучасних умовах.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною та інформаційною основою статті є положення законодавства України, праці вітчизняних науковців у цій сфері. Авторами застосовано методи аналізу та синтезу, порівняння, системного підходу та узагальнення.

РЕЗУЛЬТАТИ

На вебпорталі Дія у розділі Бізнес під соціальним підприємництвом розуміється бізнес, що фокусується на досягненні соціального чи економічного ефекту від своєї діяльності, тобто розвивається шляхом співдії підприємницького соціального та екологічного складників. Це юридично зареєстрована організація, що здійснює підприємницьку діяльність із соціальною метою [1]:

- підприємство, створене для працевлаштування вразливих верств населення, яке має відповідні умови для їх соціального включення у суспільні процеси;
- підприємство, що реінвестує частину свого прибутку в реалізацію своєї соціальної місії;
- громадська організація, що здійснює соціальні зміни через застосування інновацій та підприємництва;
- підприємство, що виробляє соціально значущі товари та послуги.

Виокремити соціальне підприємство серед інших можна шляхом аналізу його складників (рис. 1):

- покликане фіксувати проблеми і пропонувати шляхи їх розв'язання, зокрема проблем, які загрожують цінностям певної спільноти і потребують миттєвих змін (подолання бідності, екологічні загрози);
- сповідує цінності та норми, вагомі для людей, схвалені суспільною думкою, які мотивують до дії та об'єднують спільноту;
- підприємство має бізнес-модель виробництва чи продажу товарів і послуг, що покликані генерувати прибуток і забезпечити йому фінансову стабільність;

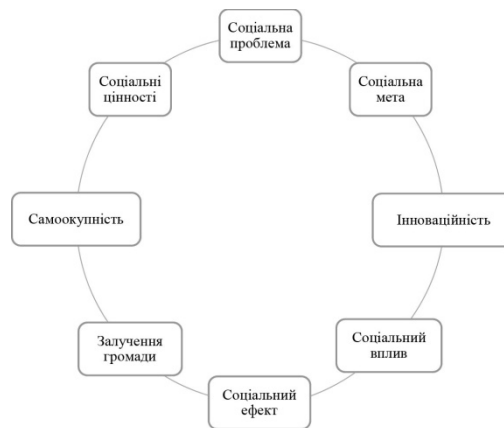

Рис. 1. Складові соціального підприємництва [розроблено авторами]

- проектування бажаного колективного майбутнього (кінцевий стан речей), на досягнення якого направлена діяльність соціального підприємства;
- пропонується інноваційний підхід до розв’язання соціальної проблеми, що є ефективнішим за вже наявні;
- гуртує спільноту довкола спільних цінностей для розв’язання соціальної проблеми, залучає її до обговорення можливих рішень;
- трансформує проблему в пошук найефективнішого економічно обґрунтованого рішення;
- генерує позитивні зміни у суспільстві відповідно до окресленої мети своєї діяльності, які можна оцінити за певний проміжок часу, саме соціальний ефект є прямим послідовним результатом, а не вторинним продуктом діяльності.

Рушійною силою і лідером соціального підприємства виступає соціальний підприємець. Якщо комерційні підприємці зазвичай оцінюють ефективність своєї діяльності, орієнтуючись на прибуток, то для соціального підприємця першорядним критерієм успішності завжди буде «соціальний вплив». Прибуток, зі свого боку, розглядається не як кінцева мета, а як ресурс для подальшого просування до досягнення соціальних або культурних цілей.

Виклики сьогодення вимагають від соціальних підприємців застосування новітніх цифрових технологій з метою розвитку і збереження бізнесу. Адаптація соціальних підприємств до складних умов, уміння формувати моделі ведення бізнесу і змінювати їх під

впливом внутрішніх і зовнішніх чинників стає одним із важливих факторів досягнення економічної стабільності. Саме соціальні підприємці доводять, що у сучасних умовах можливо поєднувати соціальну користь та важливість, а також отримувати прибуток.

Покликання цифрових технологій сприяти роботі підприємства, зробити управління ним простим та ефективним, автоматизувати рутинні завдання. Вивільнити час колективу, і зосередити його на важливих стратегічних завданнях. Можливості, які відкривають перед соціальними підприємствами цифрові технології (рис. 2):

- *доступність взаємодії з клієнтами*: створення чат-ботів для спрощеного пошуку інформації про діяльність підприємства, його товари чи послуги. Сповіщення на електронну пошту про спеціальні пропозиції чи акції;
- *розширення можливостей співпраці та налагодження взаємозв’язків з іншими підприємствами*: застосовуючи цифрові технології, можна без проблем призначати у зручний час онлайн-переговори чи зустрічі;
- *ведення електронного документообігу* скорочує час на підписання документів, подачу звітів та здійснення розрахунків;
- *грамотна організація роботи трудового колективу*: застосовуючи відповідні платформи, можна подавати необхідну інформацію та ставити завдання перед колективом, а за допомогою доступних у мережі Інтернет-ресурсів кожен працівник може підвищити свою кваліфікацію чи здобути необхідні для роботи знання.

Рис. 2. Переваги застосування цифрових технологій в роботі соціальних підприємств (розроблено авторами)

Соціальне підприємництво сьогодні може бути одним з інструментів для вирішення актуальних суспільних проблем. Соціальний бізнес покликаний стимулювати соціальні зміни і тому потребує фінансування та допомоги з боку держави. У зв'язку з цим Кабінетом Міністрів України запропоновано низку активних програм для підтримки розвитку соціального підприємництва в Україні, які містять такі заходи:

- надання роботодавцям компенсацій за працевлаштування зареєстрованих безробітних [8];
- надання роботодавцям компенсацій на оплату праці за працевлаштованих зареєстрованих безробітних із числа внутрішньо переміщених осіб [9];
- надання роботодавцю компенсації витрат на оплату праці за працевлаштування внутрішньо переміщених осіб внаслідок проведення бойових дій під час воєнного стану в Україні [10];
- надання допомоги по частковому безробіттю [11];
- організація професійного навчання перепідготовки та підвищення кваліфікації зареєстрованих безробітних на замовлення роботодавців, зокрема, соціальних підприємств [12];
- надання мікрогрантів на створення або розвиток власної справи;
- надання безповоротних грантів у рамках проєкту «Робота» з окремими напрямками для ветеранського бізнесу.

Сьогодні актуальність розвитку соціального підприємництва в Україні посилюється у контексті викликів військового стану. Держава потребує нових інст-

рументів вирішення наявних соціально-економічних проблем та механізмів їх фінансування. Соціальне підприємництво виконує обидві ці вимоги. Адже, з одного боку, це забезпечує соціальний розвиток держави через впровадження та розвиток соціальних послуг, покращення соціальної інфраструктури, підтримку соціально вразливих категорій населення, створення робочих місць, залучення громадян до суспільно-корисної діяльності, а з іншого – є одним зі шляхів зміцнення фінансової основи держави, адже соціальні підприємства не лише сплачують податки до бюджету, але й значну частину своїх прибутків спрямовують на вирішення соціальних проблем.

ВИСНОВКИ

Сучасні виклики для українського суспільства, а саме військові дії та проблеми внутрішньо переміщених осіб створюють додаткові причини активації соціальних ініціатив. Соціальне ж підприємництво може стати ефективною формою такої допомоги. На відміну від звичайної благодійності, бізнес-складова соціальних підприємств забезпечує їх самофінансування і дає змогу вирішувати наявні соціальні проблеми.

Застосування цифрових технологій у роботі соціального підприємства дасть змогу: оптимізувати витрати підприємства, підвищити ефективність бізнес-процесів, якісно планувати виробництво, покращити обслуговування клієнтів та зайняти лідерські позиції у вибраному сегменті.

Список використаних джерел

1. Вебпортал "Дія". 2023. URL: <https://business.diiia.gov.ua/handbook/impact-investment/model-socialnih-pidpriemstv>
2. Danyliuk, M., Dmytryshyn, M. Ukrainian state regional development fund: current realities, opportunities and prospects. *Journal of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University*. 2021. № 8(13). pp. 17-34. URL: <https://doi.org/10.15330/jpnu.8.3.17-34>
3. Danyliuk M., Dmytryshyn M., Goran T. Informatization in Ukraine: Realities, problems, prospects. *European Journal of Sustainable Development*. 2021. № 10(4). pp. 190-202.
4. Danyliuk M.M., Dmytryshyn M.V., Goran T.A. Digitisation of Ukraine in Terms of Public Electronic Services' Distribution. *Scientific Horizons*. 2022. Vol. 24, No. 7. pp. 90-99.
5. Дмитришин М.В., Фурса Т.П. Деякі аспекти оподаткування соціального підприємництва в Україні. *Вісник Одеського національного університету імені І.І. Мечникова*. 2020., Т. 25. Вип. 6 (85), С. 208-216. URL: <https://doi.org/10.32782/2304-0920/6-85-37>
6. Дмитришин М.В., Данилишин М.М. Формування системи ефективного управління фінансовими ресурсами підприємства. *Актуальні проблеми розвитку економіки регіону*. 2015. №11 (2). С. 131-138.
7. Новик І. Соціальне підприємництво: стан та перспективи. *Економіка та суспільство*. 2022. № 45. С. 45-53.
8. Постанова Кабінету міністрів України «Про затвердження Порядку надання роботодавцям компенсацій за працевлаштування зареєстрованих безробітних» від 10 лютого 2023 р. № 124. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/124-2023-p#Text>
9. Постанова Кабінету міністрів України «Про затвердження Порядку здійснення заходів сприяння зайнятості, повернення коштів, спрямованих на фінансування таких заходів, у разі порушення гарантій зайнятості для внутрішньо переміщених осіб» від 8 вересня 2015 р. № 696. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/696-2015-p#Text>
10. Постанова Кабінету міністрів України «Про затвердження Порядку надання роботодавцю компенсації витрат на оплату праці за працевлаштування внутрішньо переміщених осіб внаслідок проведення бойових дій під час воєнного стану в Україні» від 20 березня 2022 р. № 331. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/331-2022-p#Text>
11. Постанова Кабінету міністрів України «Про затвердження Порядку надання допомоги по частковому безробіттю від 21 червня 2022 р. № 702». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/702-2022-p#Text>
12. Постанова Кабінету міністрів України «Про затвердження Порядку професійної підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації зареєстрованих безробітних від 24 березня 2023 р». № 264. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/264-2023-p#Text>

References

1. "Diya" web portal. 2023. URL: <https://business.diiia.gov.ua/handbook/impact-investment/model-socialnih-pidpriemstv> (in Ukrainian).
2. Danyliuk, M., Dmytryshyn, M. Ukrainian state regional development fund: current realities, opportunities and prospects. *Journal of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University*. 2021. № 8(13). pp. 17-34. URL: <https://doi.org/10.15330/jpnu.8.3.17-34>
3. Danyliuk M., Dmytryshyn M., Goran T. Informatization in Ukraine: Realities, problems, prospects. *European Journal of Sustainable Development*. 2021. № 10(4). pp. 190-202.

4. Danyliuk M.M., Dmytryshyn M.V., Goran T.A. Digitisation of Ukraine in Terms of Public Electronic Services' Distribution. *Scientific Horizons*. 2022. Vol. 24, No. 7. pp. 90-99.
5. Dmytryshyn M.V., Fursa T.P. Some aspects of taxation of social entrepreneurship in Ukraine. *Bulletin of the Odesa National University named after I.I. Mechnykov*. 2020., T. 25. Issue, 6 (85), p. 208-216. URL: <https://doi.org/10.32782/2304-0920/6-85-37>(in Ukrainian).
6. Dmytryshyn M.V., Danylyshyn M.M. Formation of the system of effective management of financial resources of the enterprise. *Actual problems of the development of the economy of the region*. 2015. No. 11 (2), pp. 131-138. (in Ukrainian).
7. Novyk I. Social entrepreneurship: state and prospects. *Economy and society*. 2022. No. 45. pp. 45-53. (in Ukrainian).
8. Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine "On approval of the Procedure for providing employers with compensation for employment of registered unemployed" dated February 10, 2023 No. 124. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/124-2023-n#Text> (in Ukrainian).
9. Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine "On approval of the Procedure for implementation of measures to promote employment, return of funds aimed at financing such measures, in case of violation of employment guarantees for internally displaced persons" dated September 8, 2015 No. 696. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/696-2015-n#Text> (in Ukrainian).
10. Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine "On approval of the Procedure for providing the employer with compensation for labor costs for the employment of internally displaced persons as a result of hostilities during martial law in Ukraine" dated March 20, 2022 No. 331. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/331-2022-n#Text> (in Ukrainian).
11. Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine "On approval of the Procedure for providing assistance for partial unemployment dated June 21, 2022 No. 702" URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/702-2022-n#Text> (in Ukrainian).
12. Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine "On approval of the Procedure for professional training, retraining and advanced training of the registered unemployed of March 24, 2023". No. 264. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/264-2023-n#Text> (in Ukrainian).

Mariia DANYLIUK

PhD in Economics, Associate Professor, Ivano-Frankivsk Educational and Scientific Institute of Management of West Ukrainian National University

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8228-1533>

e-mail: m.danyliuk@wunu.edu.ua

Marta DMYTRYSHYN

PhD in Economics, Associate Professor, Ivano-Frankivsk Educational and Scientific Institute of Management of West Ukrainian National University

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0609-9764>

e-mail: m.dmytryshyn@wunu.edu.ua

Tetiana HORAN

PhD in History, Associate Professor, Ivano-Frankivsk Educational and Scientific Institute of Management of West Ukrainian National University

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6618-8769>

e-mail: t.goran@wunu.edu.ua

DIGITAL TECHNOLOGIES IN THE WORK OF A SOCIAL ENTERPRISE

Introduction. The paper examines the peculiarities of the functioning of social enterprises in the conditions of new economic and social challenges in Ukraine. Under these conditions, social entrepreneurship is gaining more and more popularity. It is developing faster as an inevitable response to a difficult economic situation and an effective mechanism for overcoming them.

The purpose of the paper is the justification of the need and further use of digital technologies in the activities of social enterprises: outlining the ways and providing recommendations for their use.

Results. The essence of a social enterprise focused on achieving a social effect from its activity is studied. The components of a social enterprise are distinguished: social problem, social values, social goal, self-sufficiency, innovation, community involvement, social influence, and social effect. For a social entrepreneur, the primary criterion for success is "social influence". Modern challenges require social entrepreneurs to use the latest digital technologies to develop and maintain their businesses. The advantages of using digital technologies at the micro level are the automation of processes, increased labor productivity, professional and creative HR growth, the creation of innovative products, and reduced costs. Accordingly, at the macro level, these are the development of innovative entrepreneurship, cooperation with the international community of social entrepreneurs, participation in social entrepreneurship support programs, the opportunity to get a place with low competition, and the opportunity to find change-makers in the territory. A number of active programs to support the development of social entrepreneurship in Ukraine recommended by the Cabinet of Ministers of Ukraine are analyzed.

Conclusions. The business component of social enterprises ensures their self-sufficiency and allows solving existing social problems. The use of digital technologies in the work of a social enterprise allows: optimizing enterprise costs, increasing the efficiency of business processes, elaborating production planning, improving customer service and taking a leadership position in the selected segment.

Keywords: digitization, digital technologies, digital transformation, social enterprise